

ALİ COŞKUN

Kayıt dışı istihdamla mücadele devam ediyor

Kayıt dışında çalışanların kayıtlı ekonomiye dahil edilmesi halinde bütçe açıkları sorun olmaktan çıkacak, devlet alt yatırımlara daha çok pay ayırabilecek, özellikle dolaylı vergileri azaltabilecek. Ayrıca GSMH, kişi başına milli gelir gerçek rakamlarla ifade edilebilecek

Türkiye'de kayıt dışı ekonomi ve kayıt dışı istihdam ile ilgili çalışmalar, 20 yıl önce yapılmaya başlamıştır. Bu konudaki araştırmalar, kayıt dışılığın daha fazla konuşulur hale geldiği özellikle 1990'lı yıllarda yoğunlaşmış olup, Türkiye'de kayıt dışılığın boyutunun, gelişmiş ülkelerin yanı sıra bazı gelişmekte olan ülkelere göre de oldukça yüksek olduğu gözler önüne serilmiştir.

Ülkemizde yaşanan ekonomik kriz ve durgunluk dönemleri, kayıt dışı ekonomiye ve kayıt dışı istihdama uygun bir zemin oluşturmuştur. Böylesi dönemlerde işsiz nüfus, kayıtlı ekonomide bulamadığı istihdam imkanlarını; kayıt dışı faaliyetlerde, işçi maliyetlerini düşürmek ve istihdam-üretim açısından esnek davranabilmek için kayıt dışına yönelmekte aramaktadır. Böylece serbest piyasa ekonomi dengeleri ve mali disiplin bozulmaktadır.

Kayıt dışılığa doğru teşhis koyabilmek için uluslararası gelişmelerle birlikte, ülkeler bazında da çok iyi tahlil etmek gerekir

Ülkemizi ele alırsak, özet olarak kayıt dışılığa giden yolda;

- Küreselleşmenin getirdiği rekabet
- Siyasi istikrar ve sosyal barışın sağlanamadığı, güven ortamının bozulduğu ortam (Nitekim Türkiye bu konuda sessiz devrimi gerçekleştirdi.),
- Mevzuat eksikliği veya bürokratik engeller,
- Haksız rekabet,
- Sınai mülkiyet haklarının korunamaması,
- Kalite ve standartlar yönünden piyasada denetim eksikliği ve kriz dönemleri,
- Yüksek vergi oranları (Kurumlar, KDV, Gelir Vergisi.),
- İstihdam üzerindeki ağır yükler (Sosyal güvenlik primleri, stopaj gibi.),
- Kıdem ve ihbar tazminatı, işsizlik sigortası,
- Zorunlu istihdam (Terör mağduru, hükümlü, özür-lü.),
- Uygun olmayan sektörel teşvikler,
- Devletin yanlış ekonomi politikaları (Yüksek enflasyon, yüksek faiz, ekonomiye doğrudan müdahale gibi.),
- Sosyal ortamlar arasındaki gerginlikler, bir zamanların despot sendika anlayışı, (İşveren-sendika iki hasım) gibi hususları sıralayabiliriz.

Türkiye'de kayıt dışı istihdamın devlete zararı büyük

rakamlara ulaşmıştır. Bu durum, önemli bir kayba işaret etmektedir. Kayıt dışında çalışanların kayıtlı ekonomiye dahil edilmesi halinde bütçe açıkları sorun olmaktan çıkacak, devlet alt yatırımlara daha çok pay ayırabilecek, özellikle dolaylı vergileri azaltabilecektir. Ayrıca GSMH, kişi başına milli gelir gerçek rakamlarla ifade edilebilecektir.

Kayıt dışılık beraberinde haksız rekabeti doğurur

Yıllardır hükümetlerin kayıt dışı mücadelelerinde başarısız olamamaları ülke ekonomisinin darboğaza girmesine neden olduğu gibi kayıt altındaki kişi ve kuruluşlar için de büyük bir haksız rekabet oluşturmaktadır.

Verginin adil, dengeli ve tabana yaygın olması gerekir. Mali disiplinin sağlanabilmesi için kâr öncelikli vergi yerine dolaylı vergilerin ağırlıklı olduğu bir anlayışla, ülkemizde uygulanmakta olan yüksek vergi oranlarıyla, kayıtlı ekonomiye geçmek çok zor görünmektedir. Vergiler yükseldikçe kayıt dışı ekonomi desteklenmiş olmaktadır. Böylece zamanla toplumun her kesiminde kayıt dışı yaygınlaşmaktadır.

Oysa, tüm iş ve işlemler kayıt altına alınırsa haksız rekabet ortamı daralacak, daha fazla yerli ve yabancı yatırım yapacaktır. Yapılan yatırımların ülke ekonomisine katkısıyla birlikte Türkiye'nin başka bir önemli sorunu olan bölgeler ve kesimler arası gelir dağılımı ve yüzde

10,3 oranında seyreden işsizlik de azalacaktır.

Öte yandan, nüfus artışıyla sebebiyle her yıl 600-700 bin genç, iş dünyasına girmekte, buna rağmen alınan bir kısım tedbirler neticesinde, son üç yılda işsizlik azalma eğilimi göstermektedir. İnşallah alacağımız yeni tedbirlerle ve ülkemizin en önemli sorunlarından biri olan istihdam konusunu da çözüme kavuşturacağız.

Kayıt dışılığın önlenmesinde sosyal diyalog önemlidir

Günümüzde her alanda yaşanan köklü değişim, endüstri ilişkileri sistemini de derinden etkilemektedir. Gerçekten müthiş bir ivme kazanan teknolojik gelişme ve artan uluslararası rekabet şartlarında, barışçıl bir endüstri ilişkileri sistemine olan gereksinim gün geçtikçe artmaktadır. Bu bakımdan da sosyal diyalog mekanizması günümüz şartlarında giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Sosyal diyalog mekanizmalarının yerleşmesinde ve uygulanmasında çok önemli bir işleve sahip olan ILO'ya üye olan ülkemizde, sosyal diyalogun tarafları net biçimde belirlidir.

Öte yandan, sendikalaşmanın ve sosyal diyalog kültürünü işletmenin önemli bir geleneği vardır. Sadece işçi sendikalarımız değil, memur sendikalarımız ve işveren sendikalarımız örgütlenmede yerlerini almış, son yıllarda çok büyük aşama kaydetmişlerdir.

İstihdamın kayıt altına alınarak işsizliğin azaltılması sosyal diyalog sonucu geliştirecek politika ve önlemlerle başarılabilir. Zira kayıtlı istihdamı artırmayı hedefleyen bizlerin hedefi de, toplum barışını en üst seviyede koruyarak bunu gerçekleştirmektir.

Uluslararası Çalışma Teşkilat'ının (ILO) 2002 Yılı Konferansı'nda, "Üçlü Yapı ve Sosyal Diyalog" Karar Tasarısı'nın Türkiye'de uygulanması çerçevesinde, Gaziantep ve Çorum illerinde yürütülmek üzere, "Türkiye'de İstihdamın Yaygınlaştırılması ve Kayıtdışı İstihdamın Ele Alınması" Projesi uygulamaya konuldu

Proje Ulusal Yönlendirme Komitesi'nde; ILO Türkiye Temsilciliği, TİSK, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu ve Devlet İstatistik Enstitüsü yer almaktadır.

2004 yılı Ekim ayında çalışmalarını başlatan projenin hareket noktası, "gelişmiş sosyal diyalogun kayıtlı istih-

damı artırma ve kayıt dışı istihdamın yaygınlığını azaltma amacıyla kullanılması" şeklinde özetlenebilir.

Proje çerçevesinde Ulusal Yönlendirme Komitesi tarafından hazırlanan Ulusal Eylem Planı'nda kayıtlı istihdamın yaygınlaştırılması ve özellikle informal sektörde yaygın olan kayıtdışı istihdam sorununun somut girişimlerden oluşan entegre bir yaklaşımla ele alınması gereğinden hareket edilmiştir. Bu girişimlerin önce il düzeyinde, sonuçta ise ülke ölçeğinde politikalar oluşturulması öngörülmüştür.

Projenin öncelikli hedefleri

1-Üçlü yapının taraflarının Gaziantep ve Çorum illerinde kayıt dışı istihdamı özel olarak gözönüne alan il istihdam stratejileri geliştirme çalışmalarında aktif olarak yer almaları.

2-Sosyal diyalog kurumlarının ve mekanizmalarının güçlendirilmesi, kayıt dışı istihdamı hedef alan istihdam stratejilerinin ülke ölçeğinde yaygınlaştırılması konusunda mutabakata varılması.

Proje ile,

- Gaziantep ve Çorum illerinde kayıt dışı istihdama ilişkin durum analizi yapılması,
- Üçlü yapıdaki kapasitenin; sosyal diyalog, istihdamın yaygınlaştırılması ve kayıt dışı istihdam gibi konuları ele alacak şekilde geliştirilmesi; bu amaçla il istihdam Kurulu temsilcilerine eğitim verilmesi,
- Strateji geliştirme çabalarına katılımlarını sağlamak üzere informal sektör ile ilişki kurulması,
- Kayıt dışı istihdama yönelik stratejiler geliştirilmesi,

➤ Kayıt dışı istihdama ilişkin istihdam stratejilerinin geliştirilmesinde sosyal diyalogu kolaylaştıracak mekanizma ve kurumların hem il, hem de ülke düzeyinde yerleştirilmesi, öngörülmüş olup bu çerçevede proje çalışmaları devam etmektedir. Projenin başarıya ulaşması diğer iller açısından umut verici olacaktır.

Sonuç itibarıyla; ülkemizin ekonomik açıdan gelişmesi ve gelişmiş dünya ülkeleri arasında hak ettiği yeri alabilmesi, ekonominin ve istihdamın kayıt altına alınmasına bağlıdır.

Kayıtdışılıkla mücadele ise hükümetimizin öncelikleri arasındadır.

Hükümetlerin
kayıt dışı
mücadelelerinde
başarısız
olması, ülke
ekonomisinin
darboğaza
girmesine
neden olduğu
gibi **kayıt**
altındaki
kişi ve
kuruluşlar için
de **büyük bir**
haksız
rekabet
oluşturmaktadır